

Vážení přátelé .Drazí hosté .

Dovolte mi,abych vás jménem Muzea Českého ráje v Turnově a Občanského sdružení „Dědina“ v Tatobitech srdečně přivítal na slavnosti zahájení výstavy Jana Dědiny.Je pro mne zvláště potěšující přivítat mezi námi zástupce rodiny Dědinovy – paní Alenu Strasmajerovou ,paní Janu Čablíkovou,pana Lubora Dědinu a vzácného hosta pana Erica Gueidana(Gedána) z Francie.

.....
Dnešní shromáždění není jen zahájením výstavy,ale i malou slavností návratu umělce Jana Dědiny do milovaného Českého ráje ,do města Turnova,keré ho kdysi přivítalo tak vřele.

Hlasy pojizerské psaly v srpnu 1909:

„...pěkně se poslouchala řeč Mistra Dědiny při otevření výstavy .Ze srdce vroucího prýštila slova jeho a názor na umění i na poměry naše diktovala mu velká jeho zkušenost .To nemluvil umělec,dívající se s pohrdáním na dav- tu stál umělec,učitel.Zájem stupňoval se za řeči Mistra Dědiny a vybil se neutuchajícím potleskem při závěrečných slovech jeho.“Tak takové přivítání umělec potřeboval při svém návratu z patnáctiletého pobytu ve Francii .Působil na jeho duši vzácným balzámem,neboť přátelé francouzští mu prorokovali opak slavného návratu.Rozhodně se toto proroctví nenaplnilo v Turnově.Jan Dědina na tyto chvíle nikdy nezapomněl.Jsme dnes svědky ještě jednoho setkání v turnovském muzeu. Svými díly se tu setkávají dva velcí umělci a skutečně velcí přátelé :Jan Dědina a Mikoláš Aleš.K němu také, mezi prvními, spěchal Dědina po svém příjezdu do Čech a Mikoláš Aleš jej přivítal slovy :“Jene,vy Husito !“Pevné a vřelé přátelství vytrvalo až do Alšovy smrti. Z jakého exilu , z jaké ciziny se vlastně Jan Dědina vracel ?Je to jedna ze slavných epizod Dědinových.Epizoda zdánlivě naplněná barvitým romantismem,kerá mu předurčí a narýsuje dráhu uměleckou i cestu životní.

Narodil se v polabské obci Straky u Nymburka 1.září 1870.Rodný statek umožňoval vyrůstat v dostatku.Záhy propadl kreslířské posedlosti,podobné té,kerá postihla též jeho pozdějšího přítele Mikoláše Alše.S vyzrálou tvorbou malířskou je zejména spjato období studia na pražské, nově založené Umělecko průmyslové škole .

Je přijat do ateliéru malby Františka Ženíška a do ateliéru sochařství Josefa Václava Myslbeka.Po čtyřech letech studia odchází na Akademii výtvarných umění k profesoru Maxi Pirnerovi.Tady se setkává s Ludkem Maroldem a jejich cesty se opět protnou až v Paříži.Na akademii se setkává též s Herčíkem,Švabinským,Urbánem.Následuje vojenská služba .Je to něco ,co budoucí umělec považuje za léta ztracená ,jistě také za léta nesvobody ,umocněné vřelým vlastenectvím .

Dědina ve svém deníku píše:
„...Nenáviděl jsem vždy vojnu.Rakousko bylo vždy tou nejhroznější obludou,kerá rdousila veškeré snahy svobody....,kde učili jsme se lháti a psovsky podleze poslouchati !Po šestiměsíční dobrovolné službě,jak se tomu falešně říkalo,měl jsem vojny dost a prchal jsem z Tridentu do Milána“.Na útěku se živil všelijak .Po několika měsících se mu podařilo v Janově nalodit a přistát ve Francii.Stanul v zemi ,kam směřovaly kroky všech ,kteří se chtěli stát dobrými a slavnými umělci.Skutečnost byla velmi prozaická a velmi těžká.I pro Dědinu to jsou nelehké životní okamžiky, kdy bojuje doslova o existenci.Ve Francii však nalézá ,díky píli a potřebnému štěstí,uznání,slávu,přatelství i lásku milované ženy ..S podrobnostmi pobytu v Paříži nás seznamují nejen jeho deníky,ale i záznamy předních českých umělců. Dědinovu obětavou a přátelskou pomoc popsal sochař Josef Mařatka.Velký francouzský sochař a umělec August Rodin se stal Janu Dědinovi opravdovým přítelem.K velmi blízkým patřil básník,spisovatel Pierre Mael,sochař Emile Antoin Bourdell,Albert Besnard.Také okruh,„Českých Pařížanů“,jak je později nazývají,se neustále rozšiřuje : Luděk Marold,Alfons Mucha, Vácha,Kafka,Špillar,Hofbauer,Mařatka,Kalvoda a další.Přišla uznání :muzeum Louvru zakoupilo tři Dědinovy obrazy,francouzská vláda koupila kresbu „V zadumání“(1906),Národní galerie v Bruselu obraz „Rodin umělec „,Albert Besnard,prezident Salonu, jej vyzval ke spolupráci na výzdobě stropu v Comedie Francaise a v Petit Palais na Champs Elysées.A malíř se také zamiloval do pařížské krasavice Jeanne Anceaux a oženil se s ní.

Za šest kreseb s náměty ze života Jana Husa se stal členem Salonu a bez předkládání porotě směl pak ročně Salon obesílat čtyřmi svými obrazy.Od té doby žádný z našich umělců této pocty nedosáhl. Pařížské období patří bezesporu k nejuspěšnějším.Totéž můžeme říci o začínajícím životě rodinném. Úspěchy a slávu poněkud tlumí zmáhající se stesk po rodičích a domovině.Přimlouvou přátel se nakonec podaří zlomit císařův výnos v roce 1908 a následuje návrat do Čech,do rodného kraje.

Zde ihned připravuje rozsáhlé výstavy. První se uskuteční v Mladé Boleslavi, poté v Poděbradech, Jičíně, Nové Pace a Nymburce. Již vzpomínaná výstava v Turnově se uskutečnila na náměstí v kreslírňe c.k. reálného gymnázia – dnes Lidová škola umění – a malíř zde prezentoval na stopadesát obrazů. Jan Dědina se pokouší co nejdříve proniknout do vědomí veřejnosti, aby na složitém uměleckém trhu získal postavení, které by jemu i rodině zajistilo solidní existenci. Dobré zakázky, včetně státních, zůstávají ve Francii. V Čechách to bude těžké, zvláště pak po téměř patnáctileté absenci v uměleckých kruzích. Je opravdu, že malíř provází při návratu velmi solidní pověst z Francie i množství jeho ilustrací v reprezentačním časopise Zlatá Praha. Rodina se ale také podstatně rozrůstá na sedm nadaných dětí. Není možno myslet jen na výtvarný projev, je nutno myslet také na zabezpečení rodiny. Avšak, ani v tíživých okamžicích neslevuje ze své umělecké kvality a úrovně. Z Nymburka se Jan Dědina stěhuje do Prahy. V Čechách jej zastihují obě hrozné světové války, které zanechávají bolestné zásahy v rodině, u přátel a v celé společnosti. Nejdříve je to rakouský dohled nad Dědinou, nezapomínejme na jeho dezerci i dlouhý pobyt v „nepřátelské“ Francii. V době německé okupace to je „nezapomenutelná“ návštěva gestapa v pražském bytě a pozdější smrt milované ženy. Přichází období beznaděje a pesimismu. Na začátku třicátých let si malíř Dědina vyhlédl v obci Tatobity pod Kozákovem, krásné místo na stavbu vilky. Ještě v roce 1940 oslaví sedmdesátiny rozsáhlou výstavou v Praze, které se zúčastní též jeho žák – syn Jaroslav. V září jej filmaři při jeho jubileu zastihnou již v Tatobitech. K řadě písemných blahopřání se též připojuje i tehdejší předseda vlády – generál Eliáš. V rodinném archivu jsou též uloženy další vzácné písemnosti, včetně pozvání presidenta Masaryka. Okruhy jistot umělcových se zužují především na milovanou rodinu a Boha. Dům a zahrada pod Kozákovem přímo vybízí, zdá se, k filosofickým úvahám a vzpomínkám. Ve vilce se střídají vzácné návštěvy významných umělců. V pamětní knize, kterou opatroval syn Jan se ženou Valérií, nacházíme jména Jaroslava Vojty, Jiřiny Štěpničkové, F.X. Drozda, profesora Mádleho, Jana Kavana a dalších a dalších. Letos v lednu uplynulo již padesát let od chvíle, co v Tatobitech v domě s ateliérem, zemřel malíř Jan Dědina. Čas, který plyne nezávisle na našich bolestech i radostech, ukryje často i nejkrásnější vzpomínky. Vzdalujíc se, rozeznáváme a chápeme daleko lépe pochybení, zklamání, těžkosti života i rozsah prožitých opravdovostí. Do romantické zahrady v Tatobitech jsem v dětství velmi často docházel a seznamoval jsem se světem obrazů, barev a s milým a přívětivým člověkem. Nejsem sice kunsthistorik, ale i bez tohoto odborného vzdělání vím, že se k němu naše společnost svým zapomináním nechová spravedlivě. Dnes shromážděné dílo v galerii turnovského muzea je jen torzem, střípkem celoživotního snažení tohoto umělce. Jeho díla vlastní řada světových galerií včetně české, ale

obrazy jsou bohužel rozptýleny u nesčetného počtu majitelů, dědiců, sběratelů a soukromníků. O to náročnější byla realizace této výstavy. Díky vstřícnosti rodiny a ochotě vlastníků, můžeme si dnes v Turnově, a po dobu trvání výstavy, udělat aspoň malou představu o umění a invenci malíře, který byl také spisovatelem i básníkem.

Každý kdo se bude Mistrem Dědinou zabývat hlouběji, bude zaskočen jeho nesmírnou pracovitostí a širokým záběrem jeho zájmů od východních filozofií počínaje, přes mysticismus, meditaci a ekumenickou víru. Možná najdete tyto skutečnosti i v zdánlivě rozptýleném rukopise této výstavy. Myslím, že je to naopak velmi pozitivní rys této prezentace. Navíc se podařilo zde soustředit, i v malém vzorku, jeho výborné plakáty, ilustrace, kterými hojně zásoboval nejen Zlatou Prahu, ale i La Monde illustré, Revue illustré, Fligende Blätter, ale i věci dále nerealizované. K hodnocení Jana Dědiny jsem bohužel neupotřebitelný, protože jsem vůči němu příliš pozitivně naladěný. V hodnotitelském směru je zde dosud pole neoráno a ani neooráno a čeká.

Zatím je zde řada novinových článků, vydaných a nevydaných částečných pokusů, napsaných v průběhu padesáti let po umělcově smrti. Snad nejvíce malíře chválí Míla Síssová v předmluvě katalogu turnovské výstavy v roce 1909. Jeho obrazy a tvorba jsou veřejnosti víceméně neznámé. To bohužel platí i o veřejnosti odborné. Redaktor týdeníku Reflex Petr Volf napsal v roce 1998: „Když nahlédnete do nové encyklopedie českého výtvarného umění, tak zjistíte, že autorce Dědinova kratičké hesla ani nestálo za námahu zjistit, ve kterém roce zemřel. A to přesto, že se tento Malíř, kreslíř a ilustrátor stal jedním z protagonistů pařížské secese. Nepatřil sice k těm, kteří udávají tón, ale dotvářejí styl“. Příslib k připravované monografii naznačila Dr. Orlíková při zahájení výstavy v roce 2000 v Nymburském muzeu. Uceleným podkladem k možnosti pokračování je studie o Janu Dědinovi od Mgr. Petry Morvayové-Peškové.

Myslím,že výstava ,kterou dnes otvíráme v budově tak v regionu významné a region přesahující, je určitě dalším významným posunem na této cestě.Chci využít této chvíle a poděkovat vedení a pracovníkům turnovského muzea Českého ráje za vstřícnost a pochopení.Děkuji také Dr.Coganovi kurátoru výstavy, který volil pečlivý výběr z možného. Nemenší dík patří všem, kteří krásným programem tuto vzácnou chvíli oděli do slavnostního hávu.I pro naše Občanské sdružení v Tatobitech je dnešní den vyvrcholením dvouletého snažení.Děkuji vám všem, že jste svou přítomností pomohli vrátit paměti této krajiny člověka, kterého tolikrát inspirovala a kterou miloval.Je to pocta a návrat Jana Dědiny.

Muzeum Českého ráje v Turnově.
Petr Pešek 10.září 2005 ve 14 hodin

VERNISÁŽ VÝSTAVY Mistra Jana Dědiny .